

DE TOORTS

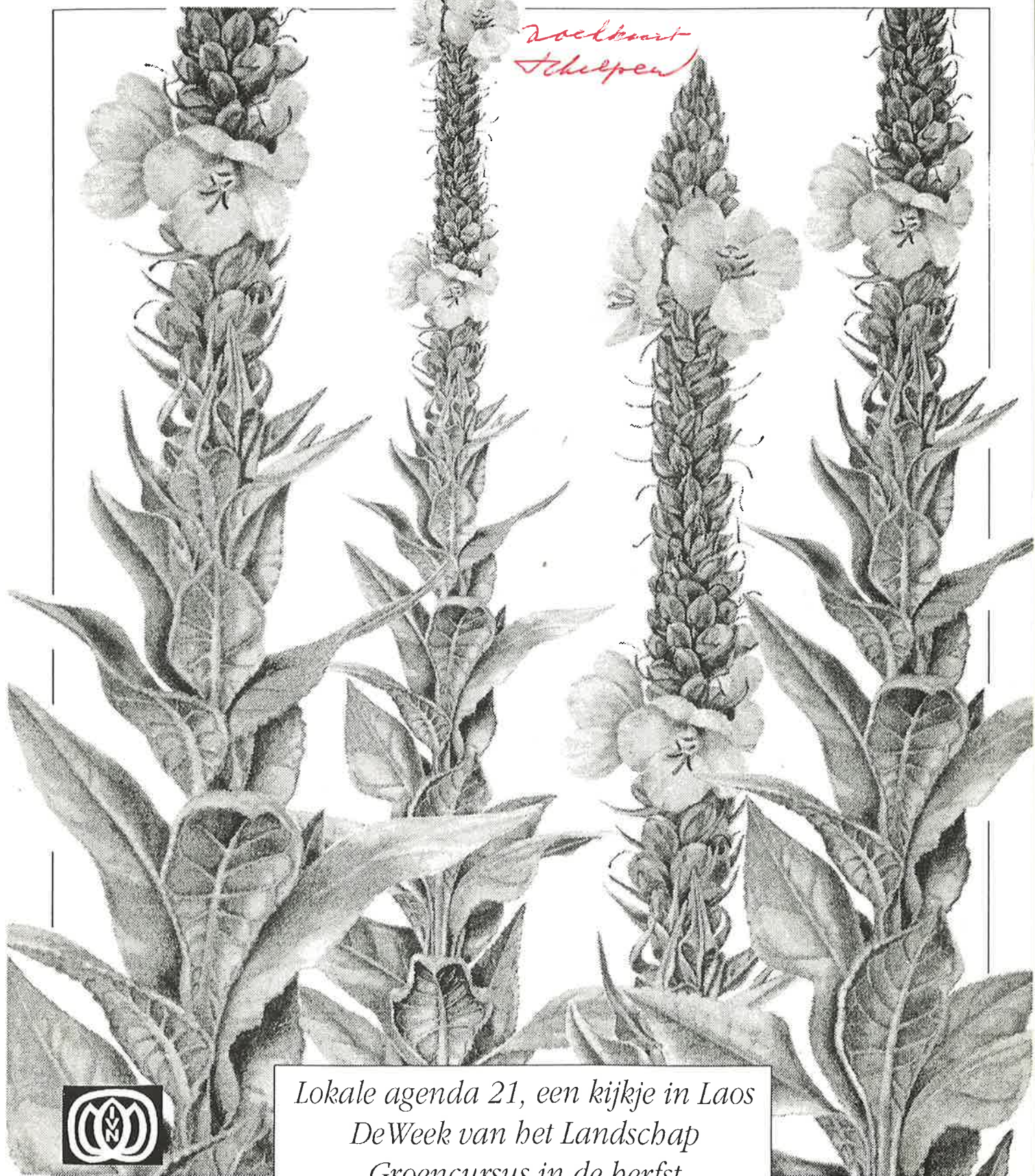
40

AUGUSTUS 1996, 14e JAARGANG

Contactblad van het IVN

afdeling Haarlem en omstreken

*Loosbeert
Schilpen*



*Lokale agenda 21, een kijkje in Laos
De Week van het Landschap
Groencursus in de herfst*



IVN ZAKELIJK

"De Toorts" is het contactblad van de IVN afdeling Haarlem en omstreken. Het IVN Vereniging voor natuur- en Milieueducatie is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 180 afdelingen. Meer dan 16.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

BESTUUR VAN DE AFDELING HAARLEM EN OMSTREKEN

Voorzitter

A.P. Hagens, Soestdijkstraat 30, 2012 KS Haarlem, Tel.023 5312427

Secretaris

Mw. J. de Vries, Zwitserlandstraat 82, 2034 BN Haarlem, Tel.023 5331557

2e secretaris

Vakant

Penningmeester

Mw. C.C. Allaert, Spaarndamseweg 270 rood, 2021 KB Haarlem

Leden:

H.P.J. van Bakel, Brederodelaan 39, 2061 KG Bloemendaal, Tel.023 5393507

Mw. A. Wegman, C.Koetsstraat 58, 2036 AB Haarlem, Tel.023 5352224

Jacq. de Jong, F. Netscherstraat 18, 2024 KS Haarlem, Tel. 023 5254941

Coördinatoren werkgroepen:

Werkgroep Exkursies: Eric van Bakel, Tel. 023 5393507

Werkgroep Publiciteit: Jan Rooymans, Tel. 023 5286186

Werkgroep Groene Winkel: Cock Meijer, Tel. 023 5247437

Werkgroep Kursussen: Anneke Wegman, Tel. 023 5352224

Werkgroep Kinderen: Vacature

Werkgroep Tentoonstellingen: Jacques de Jong, Tel. 023 5254941

Werkgroep "De Toorts": Theo Litjens, Tel. 023 5280173

Werkgroep Lezingen: Jan-Willem van Velzen, Tel. 023 5291207

Jaarbijdrage (Leden en donateurs) f 25,-

Te storten op girorekening 5007954 t.n.v. IVN-afdeling Haarlem en Omstreken.

Leden ontvangen tevens "Mens en natuur" van het landelijk IVN.

Materiaalcoördinator

Annelies Botschuyver, Tel. 023 5317756

Ledenadministratie

Mw. J. de Vries, Zwitserlandstraat 82, 2034 BN Haarlem, Tel. 023 5331557

Redactie van "De Toorts"

Yvonne Beerthuizen, Caroline Dijkman, Jacques de Jong, Theo Litjens

Redactieadres

Jacq. de Jong, F. Netscherstraat 18, 2024 KS Haarlem, Tel. 023 5254941

Distributie van "De Toorts"

Tel. 023 5263735

INHOUD

Groencursus	4
Tragiek rond het beeld van Thijssse	4
Thema-avond paddestoelen	5
Week van het Landschap	6
Lokale agenda 21, een kijkje in Laos	7
Eetbare en/of geneeskrachtige kruiden: De Bereklauw	8
Nationaal Park Zuid-Kennemerland	9
Wijzigingen ledenbestand	10
Kinderhoek	11
Buurtgenoten	15
Gidsen op 't spoor: De Muskus- of Bisamrat	19
Proeven met je poten	20
Wist u dat...	21
Pieter Vermeulen museum	22

VAN DE REDACTIETAFEL

Natuur en milieu hebben in de afgelopen 15 jaar in steeds wijdere kring aandacht gekregen. Daarmee bedoelen wij óók in geografische zin. Was aanvankelijk ieders blikveld vrijwel uitsluitend begrensd door de aandacht en de zorg voor natuur en milieu dicht bij eigen huis, geleidelijk aan werd ook de blik verder naar buiten gericht, van locale aspecten naar die van provinciaal nivo, landelijk tot zelfs die van mondiale betekenis.

Enerzijds hebben de media ertoe bijgedragen om de problemen ver van ons bed op gezichtsafstand in de huiskamer te brengen, anderzijds wordt door bestuurders van hoog tot laag geijverd om natuur en milieu de plaats te geven die ze verdienen.

Ook in de Toorts wordt getracht van tijd tot tijd iets van die ontwikkeling weer te geven.

Al weer enkele jaren geleden werd in een redactioneel artikel de aandacht gericht op de wereldconferentie over milieu en ontwikkeling in Rio de Janeiro.

In het aprilnummer van dit jaar werd aandacht besteed aan onderwerpen als Lokale Agenda 21 (voortvloeiend uit de wereldconferentie), Mondiaal Cafe.



Ook in deze Toorts wordt getracht naast de bijdragen met een lokaal karakter, ook problemen van omvangrijker aard onder de aandacht te brengen.

Gedoeld wordt op de Week van het Landschap in september a.s.

Een manifestatie waaraan het IVN Haarlem en omstreken een belangrijke bijdrage levert in de vorm van tijd en mankracht.

Uit het artikel "Lokale Agenda 21, een kijkje in Laos", mag blijken hoe de aldaar optredende milieu-calamiteiten de verbeelding en de emoties in ons kleine

landje tot trillen kunnen brengen. Daarmee wil allerm minst worden gesuggereerd dat natuur en milieu in Haarlem en omstreken een ondergeschikte rol zouden moeten gaan spelen.

Integendeel, het gezegde blijft ook hier nog steeds van kracht: "Verbeter de wereld, begin bij jezelf!"

In groter verband gezien is het onontkoombaar dat wij evenzeer besef van de mondiale vraagstukken op milieugebied dienen te hebben.

Het gaat om een leefbare wereld voor ons, maar vooral voor de generaties na ons.

De redactie

Kopij voor het volgende nummer inleveren *rijk 1 november 1996*

Heel handig is het voor de redactie als u uw ingezonden werk op een floppy aanlevert (inclusief een uitdraai van uw artikel). Tik de teksten zo eenvoudig mogelijk (platte tekst) d.w.z. maak het niet te mooi! De bewerking ervan is voor de redactie dan nog gemakkelijker.



GROENCURSUS

Groenkursus in de herfst

Komend najaar start de traditionele herfstkursus. In vier lesavonden en vier excursies worden verschillende onderwerpen besproken. Onder andere de kringloop van de natuur en de seizoenen, paddestoelen, insekten in de winter (met extra aandacht voor de spin) en vogels. De avonden worden weer in de kantine van het NMCentrum Ter Kleef gehouden op de woensdagavonden: 25 september, 9 oktober, 23 oktober, 6 november. De eerste excursie valt in de Week van het Landschap op het landgoed Wyduin/Woestduin. De paddestoelenexcursie na de tweede lesavond wordt tijdens de paddestoelendag op Elswout gehouden. De derde en vierde excursie vallen niet samen met een grotere activiteit en worden gehouden in Middenduin (insekten) en Amsterdamse waterleidingduinen (vogels).

Meer informatie en/of opgave voor de cursus bij Anneke Wegman, telefoon 023 - 5352224



Tragiek rond het beeld van Thijssse

Dat Thijssse weer terug is in zijn Hof, zal niemand die in het afgelopen driekwart jaar de Bloemendaalse heemtuin heeft bezocht, ontgaan zijn.

Voor mij was het

meer: ik ervoer het als een schok, om zo ineens geconfronteerd te worden met deze man, zo levensgroot en levensecht, met het zo bekende gezicht en in zijn zo karakteristieke houding. Zo kende ik hem tenminste van foto's en tekeningen.

Een prachtig beeld, een aanwinst voor de Hof en voor de gemeente Bloemendaal. Hulde aan de stichting Bloemendaals Initiatief die, ter gelegenheid van het vijftigste sterfjaar van Thijssse, het besluit nam om een beeld van deze grote man aan de stichting Thijssse's Hof te geven!

De maakster, de beeldhouwster Jolanda Prinsen uit Haarlem, werd, naar haar zeggen, geïnspireerd door een foto waarop Thijssse, in dezelfde houding met een ietwat doorgezakte heup, over de vijver in de Hof staat te kijken. Zeshonderd kilo klei heeft ze

verwerkt voordat de vorm helemaal naar haar zin was. Toen kwam het ingewikkelde procédé van het gieten in brons, waaruit tenslotte het -holle- beeld ontstond.

Een beeld, waarmee Jolanda Prinsen zich heel verbonden voelt.

Niet alleen voelt ze zich met haar schepping verbonden omdat ze een natuurs mens is die haar hele jeugd met een flora van Thijssse uit 1930 heeft rondgesjouwd en veelvuldig geraadpleegd; ook niet omdat ze vele malen is gaan kijken in Thijssse's Hof om zich in te leven in de persoon van Thijssse en lang heeft nagedacht over de plaats waar haar schepping zou moeten komen staan, maar vooral omdat op de dag van de onthulling ervan, 23 september 1995, haar dochter Violet die in Amerika woonde, gecremeerd werd.

Telkens had die er op aangedrongen dat haar moeder zou overkomen en telkens weer was het antwoord: "Als Thijssse klaar is". Toen overkwam Violet een groot ongeluk en was het voor een bezoek door haar moeder te laat....

Jolanda Prinsen heeft in de rechterhand van Thijssse's beeld een klein gaatje

gemaakt en vraagt aan de bezoeker van de Hof om daar een bloempje in te steken, als het even kan een paars viooltje, en dat te doen als gedachtenis aan haar overleden dochter. Ik wil dat verzoek vanaf deze plaats graag doorgeven.

Natuurlijk schuilt er een gevaar in als er bloemen worden geplukt in deze toch

al zo kwetsbare tuin. Maar u begrijpt de intentie wel: wanneer u tijdens uw bezoek ziet dat de rechterhand van Thijssse leeg is -en u denkt er aan- dan vindt u vast wel een leuk takje of bloemetje om hem dat te "overhandigen" en zo even stil te staan bij de tragiek rond dit beeld.

Jacq.de Jong

Thema-avond paddestoelen

De Werkgroep Lezingen organiseert in samenwerking met de Werkgroep Cursussen een thema-avond over paddestoelen. Drie liefhebbers van zwammen zullen de avond presenteren. De drie, Anneke Hauët, Leo van der Brugge en Jan-Willem van Velzen, besteden onder andere aandacht aan het herkennen van de groepen, de voortplanting en volksverhalen. De avond is bedoeld voor alle belangstellende medewerkers van de paddestoelendag.

Wegens het succes van vorig jaar, brengen beide werkgroepen ook dit jaar weer een avondvullend programma over paddestoelen. Functies van zwammen, bouw en leefwijze komen op luchtige wijze aan bod. Naast enkele diavertoningen kunnen deelnemers nog een bescheiden tentoonstelling, een boekentafel, een krantenwand, enkele fotomappen en herbariummateriaal bewonderen. Na afloop krijgen de deelnemers informatie mee.

De avond is op woensdag 2 oktober en begint om 20.00 uur (zaal open om 19.45 uur). De avond wordt gehouden op het NME-centrum Ter Kleef, Kleverlaan 9 te Haarlem. Er zijn geen kosten aan verbonden. Wel dienen belangstellenden zich van te voren op te geven bij een van onderstaande personen.

Zelf aan de slag

Nieuw dit jaar is dat de deelnemers, al op de avond, zelf aan de slag gaan. De samen-

stellers van de avond hopen op die manier nog meer bij te dragen aan het herkennen van de verschillende groepen.



Na enige uitleg gaan de deelnemers zelf kijken wat ze zoal kunnen herkennen. Tijdens de excursies gaan de deelnemers het behandelde daadwerkelijk in praktijk brengen.

Opgeven bij Leo van der Brugge (023) 5261584 of bij Jan-Willem van Velzen (023) 5291207 b.g.g. 5317756

Werkgroep Lezingen

Iedereen die serieuze interesse heeft in de Werkgroep Lezingen is op deze avond ook van harte welkom. Belangstellenden kunnen dan kennis maken met de werkgroep en komen meteen in contact met een van de activiteiten.

Wie actief wil worden voor de werkgroep, hoeft zeker geen 'spreker' te zijn. De werkgroep doet veel meer dan alleen het houden van lezingen. Het organiseren van een lezing, het maken van educatief materiaal, het sorteren van dia's, het maken van dia's, zaalhelp en dergelijke; het zijn enkele belangrijke andere activiteiten waar we graag ondersteuning bij ontvangen. Voor meer informatie kunt u terecht bij: Jan-Willem van Velzen tel. (023) 5291207 b.g.g. (023) 5317756

DE WEEK VAN HET LANDSCHAP

Het belooft me het weekje wel te worden daar in september! Mag ook wel, want op 21 september zullen de landgoederen Leyduin, Oud Woestduin en Vinkenduin met de Linnaeushof en het Bennebroekerbos in eigendom worden overgedragen aan de Stichting Het Noordhollands Landschap.

Alle reden dus om er een feest van te maken en het programma, dat werd samengesteld in overleg met het IVN, ligt er dan ook niet om, zoals uit het activiteitenprogramma op de achterpagina van deze Toorts valt af te lezen.

Logisch dat het NHL bij het IVN aangeklopt heeft om assistentie. En hoewel ik, als coördinator, aardig wat response heb gekregen op mijn oproep aan onze natuurgidsen, bestaat er voor de weekeinden toch nog dringend behoefte aan deze specialisten. Verder zouden een paar vogelgidsen voor de zondagochtenden nog zeer welkom zijn.

Dames en heren die zich alsnog geroepen voelen deze vacatures in te vullen kunnen zich bij mij melden (023 - 5717773).

Ook de Groene Winkel kan nog hulp gebruiken. Vooral voor het laatste weekeind zoekt men nog "bemanning". Gidsen, leden of donateurs met veel zin en een beetje verkopersbloed in de aderen, die ook wel eens wat "groens" aan de m/v willen brengen, kunnen zich hiervoor aanmelden bij Cock Meijer (023 - 5247437).

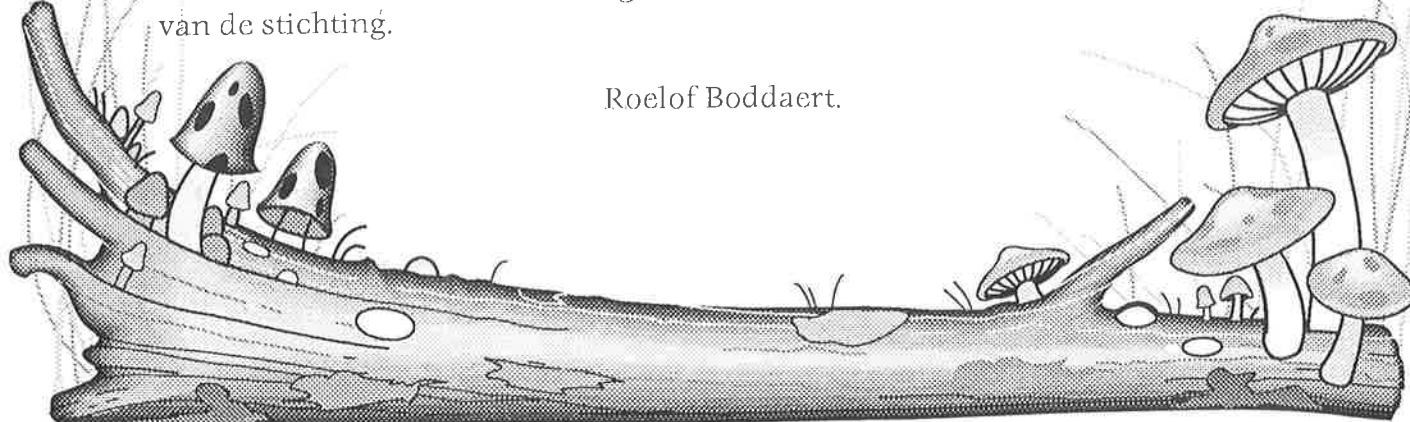
Jammer genoeg is het hoofdgebouw van Leyduin niet beschikbaar en zal de ontvangst moeten plaats vinden in het informatiecentrum "De Kakelye", uitgebreid met een tent, terwijl de lezingen naar alle waarschijnlijkheid in het koetshuis gehouden zullen worden. Huur van een tent en inrichting van beide gebouwen worden door het NHL verzorgd.

Gezocht wordt nog naar enkele enthousiaste vrijwilligers, die bereid zijn een paar nachten in die chique tent door te brengen als bewaking, zodat we 't spul niet steeds moeten afbreken en weer opbouwen. c.q. opruimen en weer uitstallen.

Gegadigden voor deze job kunnen zich ook weer bij mij melden (023 - 5717773).

Voor leden van het NHL is er nog meer informatie te vinden in het maandblad van de stichting.

Roelof Boddaert.



Lokale Agenda 21, een kijkje in Laos

Op mijn zwerftochten over deze nog zo heel mooie aarde heb ik heel veel gezien. Soms grote uitersten. Van ruige en hoge sneeuwbedekte bergen in Noord Pakistan tot de kurkdroge, eveneens hoog gelegen, woestijn in Chili. Van weelderig groene uitgestrekte (oer)wouden in Brazilië tot brandende (beboste)

hellingen in Burma. Over het algemeen was er na ingreep van de mens nog wel een toef groen of iets van de oorspronkelijke beplanting over. Een pluk mos op een rots, een bloeiend vetplantje in de woestijn. Grote bomen in de uitgestrekte rijstvelden of zwart geblakerde boomstammen op de met mais beplante hellingen. Een groot deel van de weg Vientiane-Savannekhet in Laos deed me aan dit alles denken.

De weg volgde op sommige plaatsen nauw de Mekhong, op andere plaatsen weer wat verder. Het eerste deel, tot Tha Kek was een groene jungle met statige eeuwenoude bomen, duizenden vlinders in alle kleuren van de regenboog en vele vogels. Een enkel klein dorp, langs de in zeer slechte staat verkerende weg, leek in harmonie met de natuur te leven. Het tweede gedeelte was echter totaal anders, de weg stukken beter en dus berekend op het transport van mens en zwaar materiaal. Uitgestrekte rijstvelden, afgebrande hellingen met mais en bananen en tientallen dorpjes. Soms een stuk echt bos, maar veel vaker grote stukken waar de houthakkers druk bezig waren alle grote bomen om te zagen, de kleinere in hun val meeslepend, en af te voeren. Of het was al gebeurd met achterlating van boomstompen en veel gebroken hout. Ook dat zal echter weggeroofd worden. Een triest gezicht, ik kijk ernaar, vergelijk het met de brandende oerwouden op de grens Guatemala-Mexico en denk er verder niet al te veel bij na.

Er is te veel te zien, er zijn te veel ervaringen op te doen. Dan ineens komt er een wel heel grof stuk aanzetten en dat rukt me uit mijn gedachten. Het groen hield ineens op. Het hield volledig op! Kilometers lang en tot ver aan de horizon is echt alles, maar dan ook alles weggehaald, omgehakt, uit de grond getrokken. Geen enkele boomstronk is achterbelevend, zelfs die zijn nu veel geld waard en al maanden lang zag ik geregeld lange kolonnes, zwarte rook uit blazende, vrachtwagens met bizar gevormde boomstronken langs komen. De afgehakte wortels staken alle kanten uit en waren soms een gevaar op de weg. Geen gras, geen enkel plantje, niets was er meer! Slechts de opengereten aarde, verkracht, vermoord. De vruchtbare teeltlaag was op vele plaatsen door de

Zoals u in de vorige Toorts heeft kunnen lezen gaat het bij de (lokale) Agenda 21 om te komen tot een duurzame samenleving.

Bij een duurzame samenleving gaat het niet alleen om de zorg voor het hier en nu, maar ook om de zorg voor het later en elders.

Hieronder een verhaal van een globetrotter die ineens tot de ontdekking kwam dat het gebruik van hardhout diepe littekens achterlaat in het land van herkomst.

hevige monsoon regens al de Mekhong ingespoeld. Ik heb al veel gezien en meegemaakt, maar deze aanblik gaf me een schok en zorgde voor koude rillingen over mijn rug. Ik had de bus willen laten stoppen en willen uitroepen of we nu echt helemaal gek geworden zijn.

Ik had me voor die enorme

grote boomworteltrekker willen gooien. Maar je rijdt door en er is niet veel dat je daar kan doen zolang de industriëlen met het grote geld het nog voor het zeggen hebben. Wij denken dat we wat te vertellen hebben en we geven ons zelf die illussie en de industrie sterkt ons daar nog in. Hij past netjes de wetten van het land toe en gaat hem dat te ver dan pakt hij zijn boeltje op en begint in een land waar de milieuwetten nog niet zo streng zijn. De produkten, milieu-onvriendelijk geproduceerd, blijven op de planken van onze winkels liggen en we blijven ze kopen. Pas als de milieuwetten in elk land heel streng en gelijk zijn, pas als de zorg voor de natuur uit ons hart komt en de zorg is van iedereen, pas dan zal deze waanzin, deze slachting stoppen. Laten we hopen dat het eens zover komt dat het meer (veel goederen) en slechter (mens en milieu-onvriendelijk) vervangen wordt door het meer (betalen) en veel beter (duurzaam). In de bus kreeg ik het idee voor een gedicht en hieronder staat het resultaat.

*Ik huil,
ik huil om het bos dat er niet meer is,
zelfs de wortels zijn weggerukt.
Vlak en kaal, niets ligt er nog.*

*Ik huil,
huil vanwege die idioot in Europa of elders,
die zijn huis met hardhout siert
en het bos heeft omgebracht.*

*Ik huil,
huil voor de mens die niet begrijpt
waar moeten de vogels nu naar toe
alles is weg, alles is dood.*

*Alleen de idioot,
die leeft in zijn teakhouten paleisje
met een vogel in een kooitje.
Ik huil.*

Michiel Wegman, 1996

De Bereklauw komt in heel Europa voor, met uitzondering van het Middellandse - Zeegebied, in grasland en in vochtig bos. Het is een overblijvende (tweejarige of overjarige) plant, 0.50 - 1.50 meter hoog, met een rechtop staande, stijve, gegroefde en ruw behaarde stengel, die hol is. De bladeren zijn zeer groot, grijsachtig-groen van kleur, diep ingesnedden en behaard. De witte bloemen, die in schermen van 12 - 40 stralen staan, bloeien van juni tot in de herfst. Ik las ergens dat de geur "als die van platgetrapte mieren" is!

Aan zijn robuuste uiterlijk, zijn grote stengel en sterke bladeren heeft de plant zijn geslachtsnaam *Heracleum* te danken: gewijd aan de Griekse held Heracles. Zijn soortnaam *Sphondylium* komt van het Griekse woord voor wervel: de stengel is sterk als een ruggegraat. Het houtachtige weefsel binnenin de stengel sterft in het najaar af en versterkt op die manier de binnenkant, zodat soms jarenlang de stengels overeind blijven staan, terwijl van de rest van de plant niets meer is terug te vinden.

De Nederlandse naam *Bereklauw* heeft betrekking op de vorm van de bladeren, die enigszins doen denken aan de afdruk van een berepoot. Andere, streekgebonden namen zijn: *Heelkruid* (in de Achterhoek, afgeleid van het Duitse Heilkrout, aanbevolen tegen geelzucht, vallende ziekte, buikloop, ingewandswormen en "engborstigheid") en *Varkenskool* (op de

komt, moet men uit de zon blijven. Anders ontstaan er lelijke blaren!



eerbare en/of geneeskrachtige kruiden

Bereklauw

(*HERACLEUM SPHONDYLIUM* L.)
lid van de Schermbloemenfamilie (Umbelliferae)



Veluwe, waar in vroegere jaren de plant werd gebruikt als varkensvoer).

In Siberië en Polen maakt men van de Bereklauw een gerecht, half bier en half soep, Bartszcz geheten, door de bladeren met de zaden te koken en vervolgens te laten gisten.

Een variant is de Reuzebereklauw (*Heracleum mantegazzianum*), ook wel Perzische bereklauw geheten. Deze, uit de Kaukasus afkomstige plant kan wel 3 meter hoog worden. De bladeren meten soms meer dan een meter en de stengel kan polsdik worden.

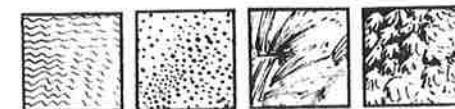
De Bereklauw wordt in West-Europa voor de geneeskunst niet meer gebruikt. Maar in de 15e en 16e eeuw was hij als zodanig zeer befaamd en werd bijvoorbeeld als een uitwendig toegepaste pap gebruikt als middel tegen hoofdpijn.

Veel later, in 1926, ontdekte Leclerc de stimulerende werking van de plant op de geslachtsdrift. Hij beval een alcoholisch aftreksel, bereid uit de zaden, aan ter verhoging van de seksuele potentie. Verder zouden ook bloeddrukverlagend en menstruatie-bevorderend als eigenschappen aan de plant toegeschreven kunnen worden.

Een waarschuwing: wees voorzichtig met het aanraken van de plant; als het sap op de huid

nationaal park ZUID-KENNEMERLAND

Het Nationaal Park Zuid-Kennemerland is een samenwerkingsverband van terreinbeheerders en eigenaren, de omliggende gemeenten, het gewest, de provincie Noord-Holland en het rijk gericht op de bescherming en ontwikkeling van het duingebied.



Voorlichting en educatie: Dorpsstraat 65 1901 EJ Castricum

Excursies in Nationaal Park Zuid-Kennemerland september 1996

De komende maand zijn een aantal excursies weer uitermate geschikt voor kinderen. We willen u attent maken op de data: 14 september met als thema Bessen en 29 september met als thema Paddestoelen. Wellicht kunt u daar in uw publicaties gebruik van maken.

Zondag 1 september 10.00 uur v.a. Ingang Bleek en Berg aan de Bergweg, achter de hockeyvelden in Bloemendaal. Verzamelen bijingangskiosk.

Waterexcursie. De naam van deze ingang van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland vermeld al een gebruiksmogelijkheid van water in de duinen. Tijdens deze excursie zult u nog vele andere wetenswaardigheden horen over het duinwater. Waar loopt de zoetwatergrens, waar komt het water vandaan en waarom is zoet water lichter dan zout water? Deze en andere vragen kunt u stellen aan de excursieleider tijdens deze wandeling.

Zaterdag 7 september 14.00 uur v.a. Ingang Midden Herenduin aan de Duin- en Kruidbergerweg t.o. dagvervljif 't Vinkennest het weggetje inrijden tot parkeerplaats. Verzamelen op deze parkeerplaats.

Voedsel. Een excursie met als thema eten en gegeten worden. De voedselkringloop in de duinen wordt nader bekeken. Zijn er ontbrekende schakels of is alles in goed evenwicht? U hoort het van onze gids als u meewandelt.

Zaterdag 14 september 14.00 uur v.a. Ingang Parnassia: aan einde Zeeweg naar Bloemendaal aan Zee rechtsaf de weg nemen tot de parkeerplaats bij Restaurant Parnassia. Verzamelen op deze parkeerplaats.

Bessen. Een echt najaarsthema. Vooral in de buitenduinen, die het dichtst bij de zee gelegen zijn, treffen we veel bessen in allerlei kleuren aan. Aan welke struiken en planten er bessen groeien en wie ze opeten krijgt u vast en zeker te horen van onze excursieleider. Loopt en proeft u mee?

Woensdag 18 september 19.45 uur v.a. Ingang Duin en Kruidberg aan de Duin- en Kruidbergerweg t.o. Hoeve Duin en Kruidberg het weggetje inrijden tot parkeerplaats. Verzamelen bij het informatiepaneel aan de rand van de parkeerplaats.

Vleermuizen. Voor de derde en laatste keer dit jaar de mogelijkheid om met echte vleermuizenkenners op pad te gaan. Met behulp van een soort scanner kunnen de signalen die vleermuizen uitzenden, vertaald worden naar geluiden die voor het menselijk oor geschikt zijn. Wie durft er mee op deze avondexcursie?

Zondag 29 september 10.00 uur v.a. Ingang Herenduinen aan de Heerenduinweg in Velsen. Ingang tussen zwembad en tennispark. Verzamelen op de parkeerplaats.

Paddestoelen. Een excursie met als onderwerp paddestoelen in de duinen. Vooral kinderen zijn goede speurneuzen en vinden op de meest onverwachte plekjes zwammen. Uitleg over hun verspreiding en functie in de natuur krijgt u van onze excursieleiders ter plekke.

Opgave voor deze excursies uitsluitend via de excursie-informatielijn
023-5257484

Voor deelname aan de excursies is een geldig toegangsbewijs voor het duingebied nodig. Honden zijn niet toegestaan.

Wijzigingen LEDENBESTAND

Nieuwe leden

Dhr. H. Dijkman
Dompvloedslaan 2
2051 NB Overveen
tel: 5253475

Mw. N. Gerritsma
Pr. Hendriklaan 15
2051 JA Overveen

Dhr./D. Kortekaas
Collemstraat 21 I
2024 JW Haarlem
tel: 5276563

Dhr. D. Vonk
Obistraat 63
2022 CG Haarlem
tel: 5254140

Nieuwe donateurs:

Dhr. P. de Goede
J.T. Cremerlaan 1
2071 SK Santpoort
tel: 5379827

Dhr. D. van Leeuwen
Julianaweg 20
2042 NZ Zandvoort
tel: 5714605

Dhr. C.G. Schijff
v/d Duyn van Maasdamlaan 16
2181 XD Hillegom
tel: 0252 519377

Mw. Zwiering
Maaslaan 1
2105 XB Heemstede
tel: 5293030

Adreswijziging:

Dhr. T.E.M. Puts (L)
Nieuw: Burg. Beeckmanstraat 11
2041 PM Zandvoort
tel: 5718371

J.H. Reisig (L)
Nieuw: Oostwouder Dorpsstraat 44
1678 HG Oostwoud
tel: 0229 202609

A.W. Witkamp (L)
Nieuw: Hoofmanstraat 48
2013 DS Haarlem
tel: 5428684

Mw. M. van Eeden (D)
Nieuw: Willem de Zwijgerlaan 60
2051 KH Overveen

Mw. A. Krabbendam (D)
Arisstraat 21
1531 EG Wormer

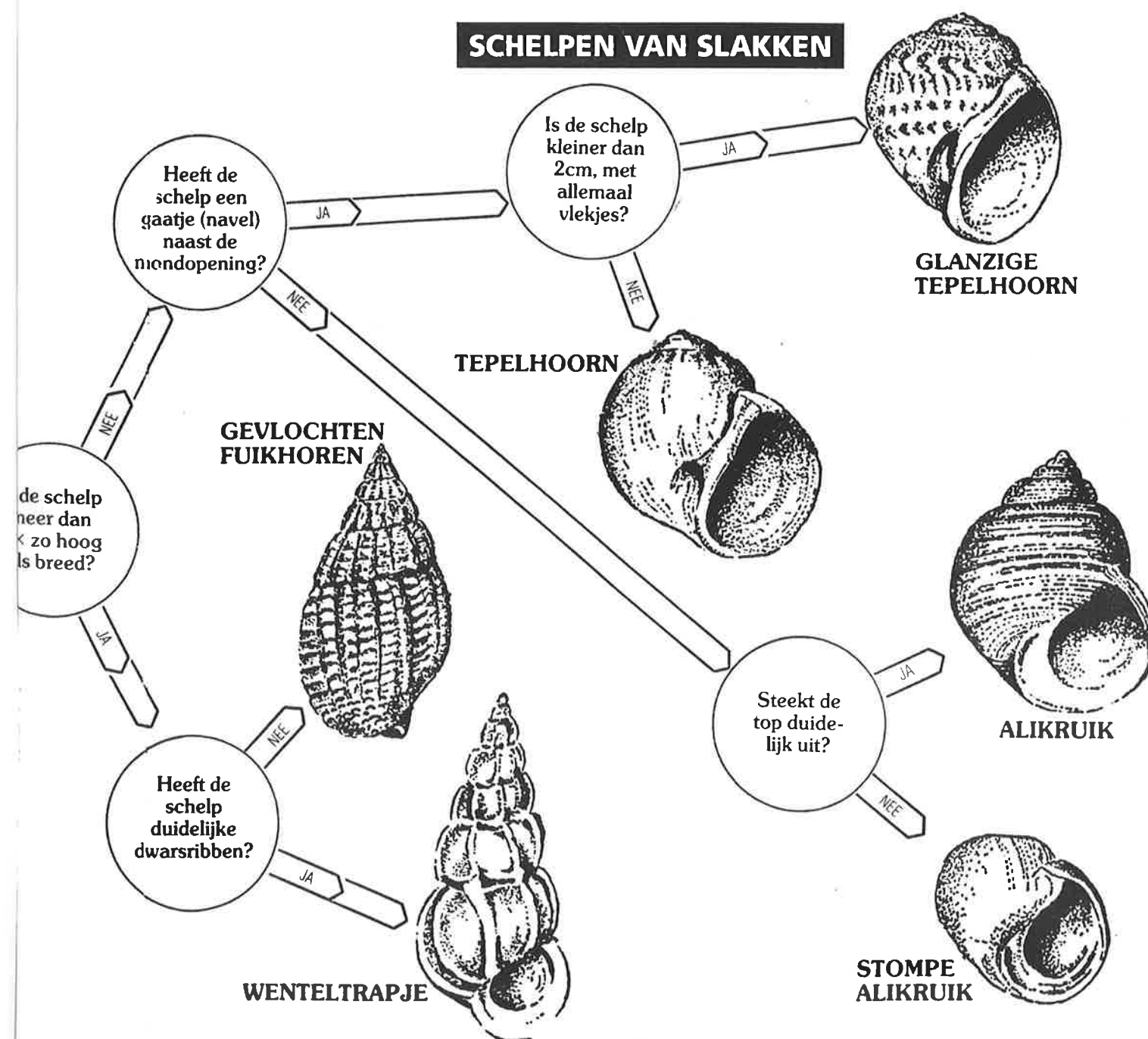
T. v.d. Meer (D)
Nieuw: C. de Jongestraat 9 zwart
2014 XX Haarlem

Mw. H. van Halder
Dhr. J. Rooymans
Zandvoorter Allee 16
2106 BX Heemstede
tel: 5286186

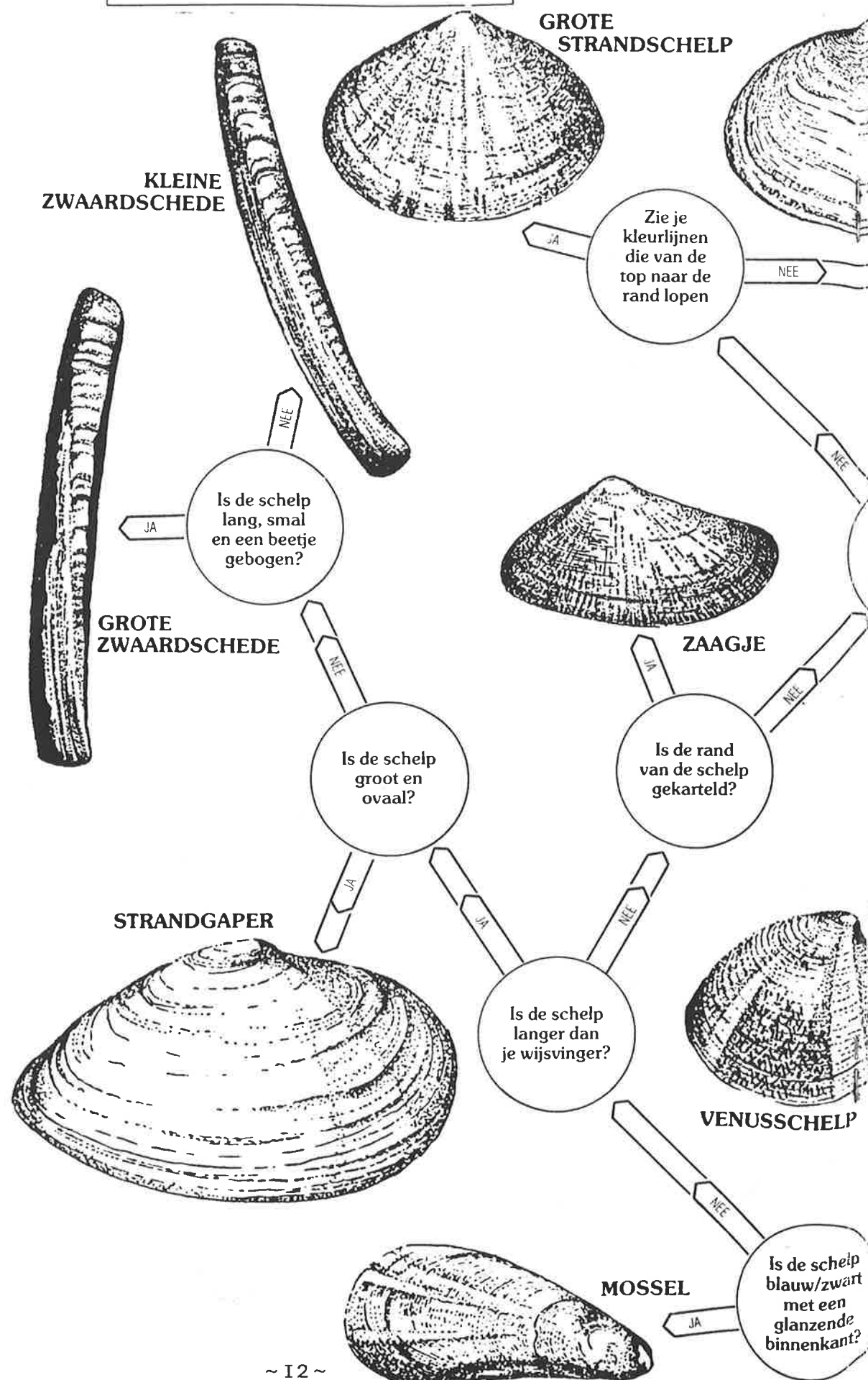
Opgezegd:
C.F.U. Kalika (L)

Kinderhoek

Als jullie weer eens naar het strand zijn geweest om schelpen en slakken te zoeken, is het leuk om thuis de namen erbij te zoeken via deze zoekkaarten. Een ander idee is om de kaarten in te kleuren. Sla om, maak de nietjes los en haal de middelste pagina uit deze Toorts. Veel plezier ermee!
Ans

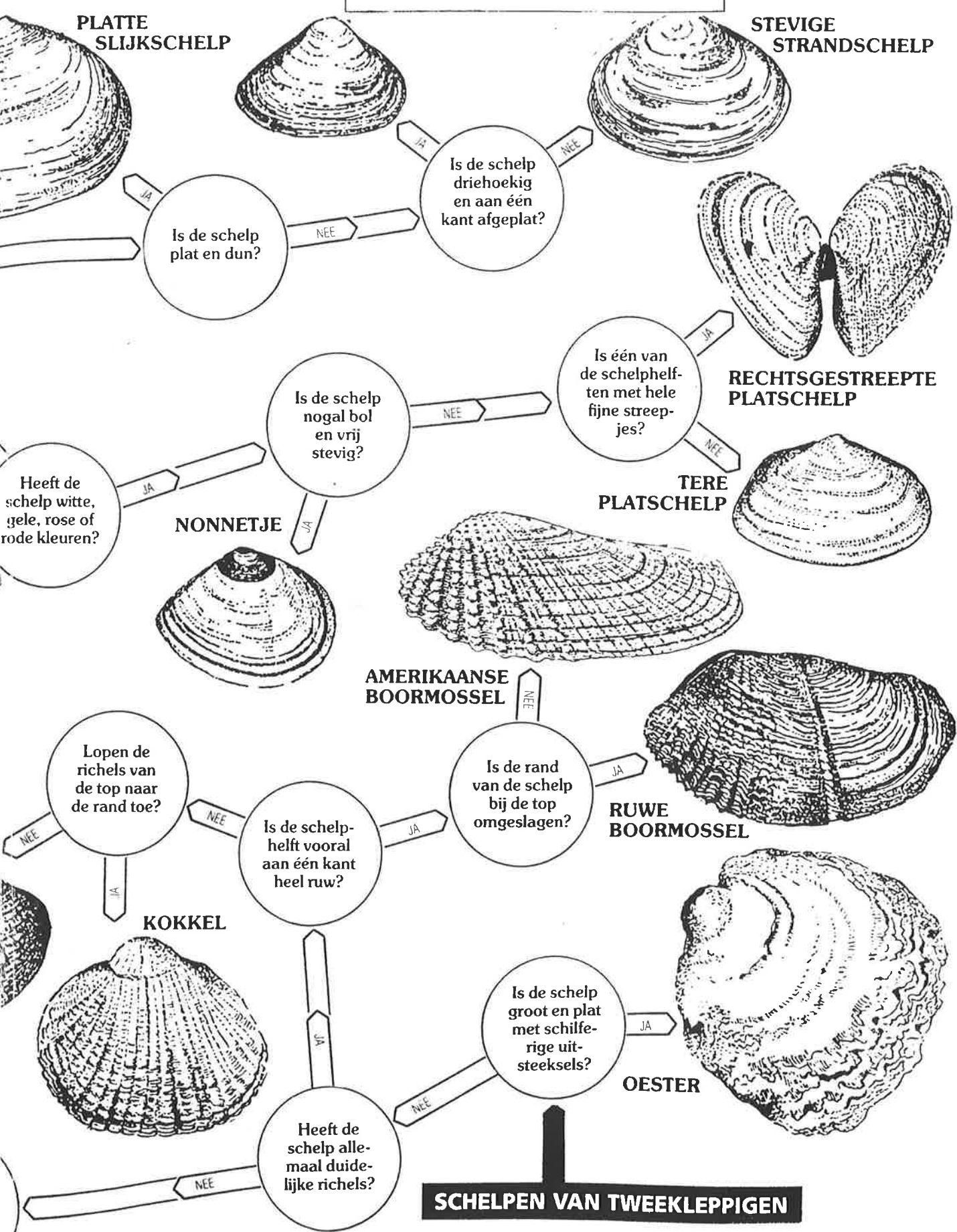


Kinderhoek



HALFGEKNOTTE STRANDSCHELP

Kinderhoek



SCHELPEN VAN TWEEKLEPPIGEN

Schelpen

Schelpen zijn de beschermende buitenkanten, de harde 'huisjes' van weekdieren. De schelpen die je op het strand vindt zijn dus de dode resten. Het levende dier (het zachte, weke(!) deel) is dood en verdwenen. Er leven grote aantallen weekdieren in het ondiepe water vlak voor de kust. Na hun dood krijgen de zeestromingen vrij spel en die kunnen de schelpen soms over grote afstanden vervoeren. De

meeste schelpen spoelen aan als de stroom over de zeebodem naar de kust toegericht is. Dat is het geval als de wind vanaf het land naar de zee gericht is. Voor de Hollandse kusten is dat dus bij oostenwind.

Er zijn verschillende belangrijke groepen van weekdieren. Met deze zoekkaart kun je de naam vinden van een aantal schelpen die op de nederlandse stranden regelmatig te vinden zijn.

Het gaat om twee belangrijke groepen weekdieren, de slakken en de tweekleppigen. Schelpen van slakken herken je doordat de huisjes meestal in een spiraal naar een spitse punt toelopen. Tweekleppigen hebben twee schelphelften die door middel van een 'scharnier' aan elkaar vastzitten. Op het strand vind je echter meestal slechts een van de twee helften. Door de kracht van de golven zijn ze losgebroken.

SCHELLEN VAN SLAKKEN



SCHAALHOREN

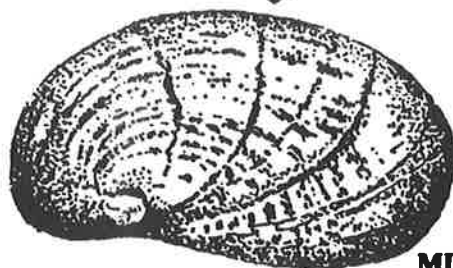
JA

Ziet de schelp eruit als een hoedje? (dus niet gedraaid)

NEE

Is de schelp nogal plat met een wit tussenschotje aan de onderkant?

JA



MUILTJE

Is de schelp groot (± 5cm) met plooien?

NEE

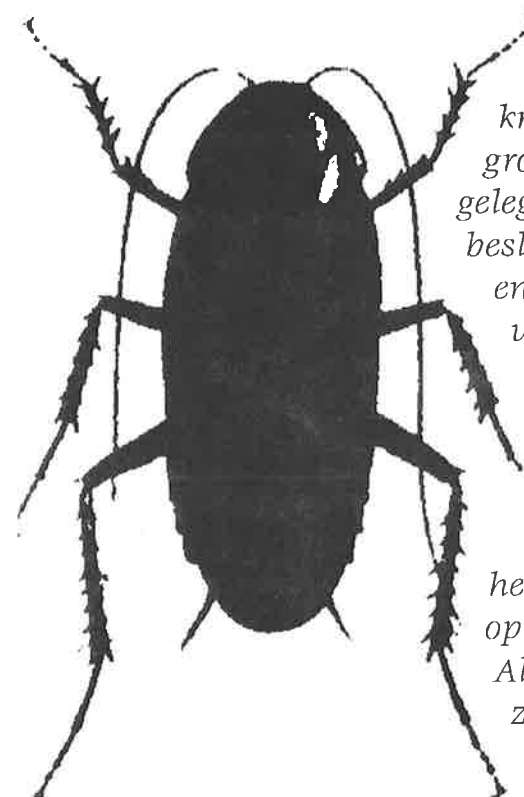


WULK

Is de schelp klein (± 2cm) met plooien?

JA

eipakketten. Voor produkten die suiker en zetmeel bevatten is iedere kakkerlak wel te porren. Verder hebben ze helemaal geen problemen met graanprodukten, en voelen ze zich niet moreel bezwaard als ze de liim uit uw boeken soldaat maken of hun hitende monddeelen in uw



Een aantal maanden geleden stond in de regionale krant het bericht dat in mijn buurgemeente Bloemendaal grote beroering was ontstaan. Het bleek dat in een rustiek gelegen bejaardentehuis bewoners waren gesignaleerd die beslist niet stonden geregistreerd. Zij hadden een rommelige en heimelijke levensstijl en bleken niet voor één gat te vangen.

Als de rechtmatige bewoners in zoete sluimer lagen kwamen zij tevoorschijn en onder dekking van de duisternis gingen ze op voedselstrooptocht. Deze zespotige gluiperds werden in het artikel geassocieerd met vuiligheid en armoede. Dit laatste zette mij aan het denken, want ik twijfelde aan de waarheid van deze opmerking.

Aldus besloot ik mij te verdiepen in de levenswijze van die zo verguisde buurtgenoot. Het resultaat van dit speurwerk vindt u in deze aflevering van Buurtgenoten, die gewijd is aan de sterke persoonlijkheid van de kakkerlak.

Oorsprong

Deze vertegenwoordiger van de club der rechtvleugelige insecten is door geleerden in de orde van de Blattaria gepoot. Hij heeft familiebanden met zuidelijke types als de bidsprinkhaan en de termieten. Zelf is het dier ook van (sub)tropische komaf, althans de soort die in onze huizen zijn tenten heeft opgeslagen. Er ritselen ca 3.000 soort kakkerlakken over het aardoppervlak, waarvan het merendeel in de warmere streken voorkomt. De familie kakkerlak is niet van gisteren: in de vochtige warme wouden van het Carboon, zo'n slordige driehonderd miljoen jaar geleden, repten zij zich al voort. Ze hadden toen het toppunt van hun ontwikkeling bereikt. In al die miljoenen jaren hebben ze het niet nodig gevonden hun bouwplan te wijzigen, en ze ogen en gedragen zich nog net zo als hun verre voorouders.

Schelpen

Schelpen zijn de beschermende buitenkanten, de harde 'huisjes' van weekdieren. De schelpen die je op het strand vindt zijn dus de dode resten. Het levende dier

meeste schelpen spoelen aan als de stroom over de zeebodem naar de kust toegericht is. Dat is het geval als de wind vanaf het land naar de zee gericht is. Voor de Hollandse kusten is dat dus gedoemde poten zorgen er voor dat ze

flink benen kunnen maken. De combinatie van snelheid en het vermogen in ieder hoekje en kiertje weg te kruipen geven de beesten een hoge mate van ongrijpbaarheid. De voorste vleugels zijn dekschilden geworden, de achterste zijn kleurloos en doorschijnend. Bij sommige soorten is het vliegapparaat zelfs sterk gereduceerd. Op de beweeglijke lange voelsprietten bevindt zich een groot aantal zeer geavanceerde zintuigcellen. Hiermee kan elke kakkerlak gedetailleerde informatie betreffende temperatuur en luchtvochtigheid opnemen. Niet alleen de sierlijke sprietten, ook de rest van het lijf is voorzien van tastharen. Omdat hij hiermee iedere trilling kan waarnemen is het bijkans onmogelijk de kakkerlak ongemerkt te benaderen.

Het dier neemt lucht op via tien paar openingen aan de zijkant van het lijf, en een vernuftig buizensysteem zorgt er voor dat deze lucht overal in het lichaam verspreid wordt.

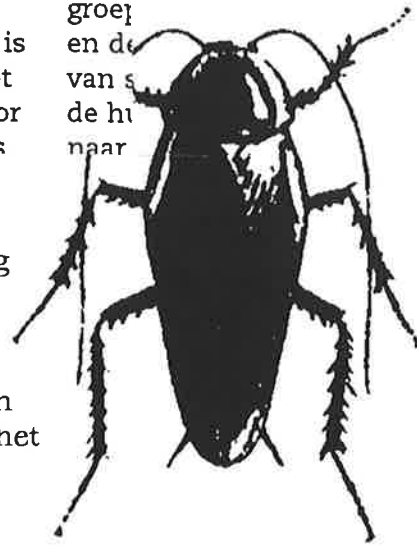
Waar zijn zij te vinden?

In de vrije natuur verstopt de kakkerlak zich voor het hinderlijke daglicht onder stenen, bladeren en schors. Onze inheemse boskakkerlak scharrelt in de kleine uurtjes in bos- en heidegebieden zijn kostje bijeen, en zet geen poot bij u over de drempel. De soorten die wel zo vermetel zijn hebben vanwege hun tropenbloed een kouwelijke aard en zoeken de warmte op. Voorwaarde voor het verblijven van deze tropische verrassingen in Hollandse behuizingen zijn een constante aangename temperatuur en voldoende voedsel. Vroeger nam de kakkerlak genoegen met keukens en bakkerijen. Maar sinds de zegeningen van de centrale verwarming heeft deze trendvolger zijn gebied aanzienlijk vergroot. Tegenwoordig leeft hij aangenaam in hotels, flats, ziekenhuizen, warenhuizen en zelfs bejaardentehuizen.

Wat eten zij?

Je kunt van een kakkerlak zeggen wat je wilt, maar een kieskeurige eter is het allerm minst. Op culinair gebied is het dier altijd in voor iets nieuws, en het staat hem niet gauw tegen. Hoewel ze een voorkeur hebben voor plantaardig voedsel halen ze geenszins de neus op voor dierlijke produkten zoals gewonde soortgenoten of elkaars

Het g
groei
en de
van s
de hu
naar



eipakketten. Voor produkten die suiker en zetmeel bevatten is iedere kakkerlak wel te porren. Verder hebben ze helemaal geen problemen met graanprodukten, en voelen ze zich niet moreel bezwaard als ze de lijm uit uw boeken soldaat maken of hun bijtende monddelen in uw kleren zetten.

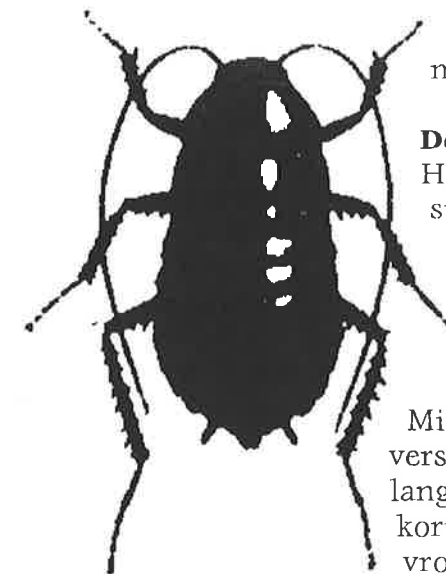
Overlast

Deze allesverslindende passie voor voedsel bezorgt mensen veel overlast. Hoewel ze niet steken en niet giftig zijn, zijn kakkerlakken heftig aanwezig. Ze hebben de onhebbelijke gewoonte etensresten te besmeuren met hun uitwerpselen en een onsmakelijke geur achter te laten. Op zichzelf zijn ze heel schoon, maar tijdens hun speurtochten naar proviand komen ze in aanraking met rottende materie en op transport azende ziektekiemen. Deze hechten zich vol overgave aan de kakkerlak vast. Boze tongen beweren dat de beesten een keur aan voze bacteriën met zich meevoeren die ziekten als tyfus, dysenterie en miltvuur kunnen veroorzaken. Tegenwoordig worden kakkerlakken bestreden door vergassing, een afdoende maar kostbare oplossing.

De binnenzitters

Hoe komen deze tropische insekten nu eigenlijk in onze streken? Het simpele antwoord luidt, dat de mens er voor gezorgd heeft dat de kakkerlak een wereldburger werd.

De eerste die hier zijn intrede deed was de Oosterse kakkerlak (*blatta orientalis*), ook wel bakkerstor genoemd. In de 16e eeuw namen de Hollandse zeilschepen handelswaren uit Noord Afrika en het Midden Oosten mee naar huis, en tevens een zespotige verstekeling. De Oosterse kakkerlak is tussen de 18 en 30 mm lang en is donkerbruin. Zij kan niet meer vliegen, hij heeft korte vleugels. Deze kakkerlak is bijzonder kouwelijk, en was vroeger veel te vinden in keukens en bakkerijen. Gemiddeld wordt het beest 5 tot 6 maanden oud.



In een later stadium raakte de Oosterse zijn monopoliepositie kwijt. Hij kreeg concurrentie van de 8-13 mm kleine huiskakkerlak (*blatella Germanica*) die zijn thuisland Noord Afrika verruilde voor onze streken. Beide seksen hebben goed ontwikkelde vleugels. Deze dreumes wordt ook wel scheepskakkerlak genoemd. Hij is vereeuwigd in het schone lied over de straatjongen uit Rotterdam die de zee opvoer in een schuit "met kakkerlakken in de midscheeps". De Germanica (die niets met Duitsland uitstaande heeft) stelt wat minder hoge eisen aan temperatuur, maar is nog tropisch genoeg om alleen in kunstmatige behuizingen te kunnen overleven.

De laatste tijd hebben de twee vertrouwde lastposten gezelschap

Gidsen op 't Spoor

DE MUSKUS-OF BISAMRAT

gekregen van de Australische en de Amerikaanse kakkerlak. Deze nieuwelingen zijn zeer snel en met hun 4 cm flink uit de kluiten gewassen. Ze hebben hun weg naar de oude wereld gevonden via het transport van bloemen en zuidvruchten naar onze streken.

Voortplanting

Het leven van de kakkerlak draait eigenlijk alleen maar om eten en niet gegeten worden, maar er zijn momenten dat er aan hogere dingen gedacht wordt: er moet voortgeplant worden. Nu zijn kakkerlakken snelle jongens, maar ze houden niet van vluggertjes. Voor de balts en de paring wordt tijd ingeruimd. Man en vrouw betasten elkaar uitgebreid met de voelsprietten, en als het klikt koppelt hij zich tenslotte met zijn paringsorgaan aan haar legboor. Hij brengt hij zijn zaadpakketje bij haar in, en het stel gaat uiteen.

Moeder gaat nu aan de slag: in haar achterlijf vormt ze met speciale slijmklieren een kunstig tasvormig eipakket (oötheek genoemd). Het gestolde slijm vormt een keurig wandje om elk eitje. De eiers liggen in kamers die in twee rijen zijn geplaatst. Bij de Oosterse kakkerlak sjouwt het vrouwtje haar tas met 16 eieren kort met zich mee, verankerd in haar achterlijf. Dan dumpst ze haar lieve last op een prettig plekje en de kinderen moeten het maar zien te redden. De huiskakkerlak is wat zorgzamer, zij sleept haar 40 eitjes mee tot ze bijna uitkomen, maar verder gaat de broedzorg niet. Kakkerlakken doen niet aan ingewikkelde metamorfoses. Een jonge kakkerlak ziet er uit als zijn ouders, alleen klein en zonder vleugels. Als ze zich uit hun geboortekoffer hebben gefrummyd zullen ze zich via een stadium van zes vervellingen naar de volwassenheid eten. Ze doen dit zonder ouderlijke begeleiding, en worden pas voor vol aangezien als ze hun vleugels hebben. Afhankelijk van soort en temperatuur kan het enkele maanden tot jaren duren voor het zover is. Een kakkerlak heeft de tijd.

Zo ziet u, de kakkerlak en armoede hebben niets met elkaar te maken. Deze exotische brokkenmaker is hier gebracht door welvaart, en hij koestert zich in de warmte van onze voruitgang en de overvloed van onze maatschappij. En geef hem eens ongelijk!

Yvonne Beerthuizen

DEATH OF A BROMFLY

The fly fell in the butter
and said: 'How strange that I
who was born as brommer
should dy as butterfly'

John O'Mill

De muskusrat, van oorsprong afkomstig uit Noord-Amerika, is nu niet bepaald een beestje waar we hier in Europa met smart op hebben zitten wachten.

Het was in 1905 dat een Tsjechische prins, ter afsluiting van een jachtpartij in Alaska, besloot om vijf van die pelsdiertjes mee te nemen naar Europa en ze uit te zetten in de hofvijvers van zijn landgoed bij Praag. Was hij er nu maar op blijven jagen, dan had het zo'n vaart niet gelopen, maar blijkbaar had hij er hier geen zin meer in, want tien jaar later waren er al twee miljoen en het is meer dan waarschijnlijk dat alle muskusratten in Europa van deze vijf dieren afstammen.

Bovendien zijn er rond de jaren 30 nog een stel ontsnapt uit een Belgische pelskwekerij en omdat een koppel muskusratten zich voortplant met een snelheid van 20 tot 70 jongen per jaar, die op hun beurt al na zes weken geslachtsrijp kunnen zijn, is het nauwelijks te verwonderen dat in ons land in 1941 de eerste exemplaren bij Valkenswaard werden aange troffen en gevangen.

Met zijn warme en waterdichte pels, de zwemborstels aan de achterpoten en een zijdelings afgeplatte staart, die als roer wordt gebruikt, is een muskusrat uitstekend aangepast aan een leven in en om het water.

Hoewel de oorspronkelijke betekenis van het woord muskus 'muisje' is, heeft de muskusrat met z'n gewicht van maximaal 1,7 kilo en een kop-tot-staart lengte van wel 75 cm meer weg van een kleine bever dan van een 'muisje'.

Ook wat zijn gedrag betreft lijkt de muskusrat wel wat op een bever, met dit verschil dat de muskusrat geen waterwegen afdamt, maar wel een verwoede gangengraver is, waardoor hij een bedreiging vormt voor ons dijkensysteem. En wie een Nederlander aan z'n dijken komt is ten dode opgeschreven. Zo ook de muskusrat, die hier dan ook te vuur en te zwaard bejaagd wordt.

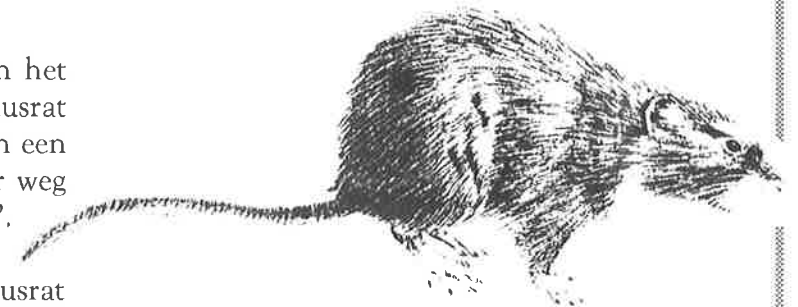
Daartoe heeft ieder zichzelf respecterend waterschap een eigen 'rattenvanger' in dienst, die meerdere keren per week zijn gebied afspeurt naar muskusratten, vallen zet en zo nodig leeg haalt. Tegenwoordig is dat een karig betaald bijbaantje, maar vroeger kreeg iedereen, die bij het gemeentehuis een muskusrattenstaart inleverde, fl. 2,50 per staart uitbetaald.

Voor de 'muskus'-lucht of -geur wordt heel wat meer betaald. Het is hieraan ook dat het beest zijn naam te danken heeft.

Deze sterk riekende stof, die bij de mannelijke dieren door twee klieren in de anaalstreek onder de staart wordt afgescheiden, werd vroeger als grondstof in de reukwerk-industrie gebruikt. Tegenwoordig wordt muskus ook kunstmatig bereid door salpeterzuur op barnsteen te laten inwerken. (Hoe kom je er op!)

Ook in België veroorzaakt de bisamrat heel wat ellende, maar in Vlaanderen hebben ze van de nood een deugd weten te maken.

Daar prijkt in menig restaurant langs de Schelde en de Leie 'waterkonijn' op het menu, op grootmoeders wijze met bier toe bereid. Het is echter niets anders dan een ordinaire bisamrat die U voorgeschoteld wordt. Smakelijk eten!



Roelof.

Litteratuur:
De 'van Dale' en 'Landelijk Nederland'.



PROEVEN MET JE POTEN

Na al mijn verslagen uit de vogelwereld zou u het misschien niet verwachten, maar mijn grote bewondering gaat uit naar de vlinders. Om nog meer van hun schoonheid te kunnen genieten, heb ik een buddleya in de tuin geplant. Iedere week knip ik tweemaal de dorre bloemen eruit, zodat ook de volgende tot volle wasdom kunnen komen. Als ze op haar mooist is, die buddleya van mij, trekt ze een aantal vlindersoorten aan die allemaal tot de schoenlappers (Vanessiden) behoren. Deze groep vlinders valt onder de familie der Nymphalidae.

Alle leden van deze familie hebben sterk gereduceerde voorpoten, die tot 'poetspoten' zijn omgevormd. De mannetjes hebben slechts twee eindleedjes aan deze poten, die bovendien borstelvormig zijn. De wijfjes hebben poetspoten met vier eindleedjes die slanker en minder behaard zijn. Hun smaakvermogen bevindt zich voor een belangrijk deel in deze poten. Ze kunnen er dus mee proeven. Overigens zijn de midden- en achterpoten wel normaal van vorm. De Nymphalidae zijn een der families die te herkennen zijn aan de knotsjes aan het eind van hun antennes.

De eerste vlinder is de dagpauwoog. Na een overwintering vliegt het volwassen wijfje uit haar holletje, zo in maart of april. Na een poosje legt ze haar eitjes in hoopjes aan de onderkant van brandnetelbladeren. Na een week verschijnen de eerste rupsen. Ze zijn zwart met witte stippeltjes en hebben doorntjes. Van mei tot juli leven ze gedurende 3 à 4 weken gezellig met elkaar op de brandnetelbladeren. Daarna verpoppen ze zich en na zo'n veertien dagen worden de 4½-6½ cm. grote vlinders 'geboren'. Van Engeland tot Japan, want zo groot is hun verspreidingsgebied, kunnen de mensen genieten van deze prachtige vlinder met z'n vier blauwe, met geel omrande oogvlekken.

De kleine vos overwintert op dezelfde manier en zoekt voor de eitjes ook brandnetels uit. De rupsen zijn grijs tot zwart, met gele lengtestrepen en korte doornen. Wanneer ze verontrust worden, slaan ze met het voorste deel van hun lichaam heen en weer. Na het verpoppen zijn het fraaie schepseltjes met oranje-rood en gele vleugels, bedekt met zwarte en blauwe vlekken. Van juni tot okto-

ber fladderen ze rond in Europa en Azië.

De gehakkelde aurelia komt veel minder vaak voor. 's Winters hangt het volwassen dier aan kale twijgen. Haar naam is nog niet zo gek gekozen. Ze lijkt op een dor, verfomfaaid blad en weet op die manier aan de scherpe blikken van hongerige vogels te ontsnappen. Vanaf mei vliegt ze rond en legt haar eitjes afzonderlijk op brandnetelbladeren. Daarnaast kiest ze ook wel voor iep, hazelaar, kruis- en aalbes of hop. Het leggen van de eitjes neemt enige weken in beslag. De rupsen hebben een rood-geel borststuk, het achterlijf is van boven wit met rode strepen en heeft korte doorntjes op de zijanten. Uit de pop komt een vlinder die lichter van kleur is dan de moeder. Wanneer deze vorm zich opnieuw voortplant, is dat weer in de donkere vorm. Deze verandering van kleur noemen we mimicry. Deze donkere vorm verpopt zich in oktober weer aan de twijgen.

Buiten rommelige vleugelvorm is de vlinder óók te herkennen aan de witte C in het midden van de achtervleugels.

De vierde vlinder die mijn buddleya bezoekt, is de atalanta. Deze 5 à 6 cm. grote vlinder heeft in Nederland nog een paar namen: admiraal (vanwege de rode dwarsbanden op de overigens zwarte vleugels) en nummervlinder (vanwege de zwarte lijntjes op de onderzijde van de achtervleugels. Die lijken de cijfers 78 of 98 te vormen). Vanaf mei komt deze vlinder helemaal uit het Middellandse Zeegebied aangevlogen. Haar eitjes zet ze op brand- en/of dovenetelbladeren af. Een paar weken later zijn de rupsen er al. Die zijn bruin-geel of zwart, met gele of witte lengtestrepen en gele doorntjes. De rups knaagt de bladsteel gedeeltelijk door en de randen van het nu omlaag hangende blad spint ze aan elkaar. Ondanks dat deze kokertjes nogal opvallen, komt er toch een tweede en derde generatie. De tweede vliegt van juli tot augustus. Van de derde vliegt een deel in oktober weer zuidwaarts.

Al bloeit de buddleya nog niet, de eerste atalanta's heb ik al gezien. De volgende generaties kunnen smikkelen en smullen. Ik ben er klaar voor....

Jolanda Giling



.... een regenworm zich door de aarde beweegt door eerst zijn kop te laten opzwellen? Dat doet hij door daar vocht en bloed naar toe te transporteren. Als de kop opzwellt, wordt de aarde wat opzij gedrukt en kan de rest van zijn lichaam weer een stukje opschuiven.

.... de natuurlijke vijand van de worm, de mol, om de paar uur zijn zelfgegraven gangen controleert op eventuele prooi door er (letterlijk) doorheen te hollen? Hij duldt in zijn domein geen andere soortgenoten dan zijn eigen jongen. Maar na een week of tien moeten ook zij oprukken.

.... mollen ook voedselvoorraden aanleggen? In een zijkamertje van zijn gangensysteem bewaart hij een grote (van soms wel 1000 stuks) voorraad wormen. Die worden na de vangst eerst verlamd door een -giftige- beet achter de kop.

....de witte dovenetel familie is van de munt en de thijm, maar niet van de brandnetel? Zijn bladeren zijn wel als die van de brandnetel, maar hebben niet zijn giftige haren. Dieren die met een brandnetel hebben kennis gemaakt, kijken wel drie maal uit alvorens zich tegoed te doen aan de dovenetel.

.... in Californië bomen groeien die meer dan 4000 jaar oud zijn? Deze Pinus aristata's zijn dus nog ouder dan de Amerikaanse sequoia's, die "nog maar" zo'n 3000 jaar oud zijn!

.... de reden waarom een vos in een kippehok als een 'bloeddorstige moordenaar' te keer gaat, alleen maar het gevolg is van zijn natuurlijke drang om voedselvoorraden aan te leggen? Veel carnivoren leggen geheime voorraden aan als ze een overmaat aan voedsel tot hun beschikking hebben, maar in het geval van de vos is er ineens zó veel eten om hem heen dat hij niet goed weet wat hij met al die kippelijkjes aanmoet.

.... als een veldmuis in de herfst een voedselvoorraad aanlegt, daar veelal bloembollen bij zijn, waarvan hij eerst alle uitlopers afknaagt, zodat ze langer goed blijven?



Moerbergplantsoen 20
1972 XG IJmuiden
tel. 0255-538726

Tentoonstelling "THUIS IN HET MILIEU"

In het Pieter Vermeulen Museum te IJmuiden is van 27 september 1996 tot 7 januari 1997 de tentoonstelling "Thuis in het milieu" te zien. De tentoonstelling gaat over de kleine handelingen die we thuis kunnen doen voor het milieu. In uw eigen woonkamer, keuken of badkamer bijvoorbeeld. Soms lijkt dit weinig te helpen, maar het tegendeel is waar. Een klein inspanning van een grote groepen mensen levert heel veel op. In de tentoonstelling kunt u zien, ruiken en voelen wat u thuis kunt doen en welk effect dat heeft. Zo kunt u in de woonkamer het verschil in energieverbruik voelen tussen een gloei- en een spaarlamp en met de thermostaat kunt u de Nederlandse gasvoorraad beïnvloeden. In de tuin kunt u zien en horen hoe u mollen kunt verjagen. En als u zichzelf wilt zien met een milieuvriendelijke haarkleur, moet u even in de spiegel van de badkamer kijken. De tentoonstelling is zo opgebouwd dat u een wandeling maakt door de keuken, de woonkamer, de badkamer, de kinderslaapkamer, de berging en de tuin.

Onderwerpen die in de tentoonstelling verder aan bod komen zijn: Keurmerken, verpakkingen en voeding. Hoeveel gif wordt er bijvoorbeeld gebruikt voor het telen van verschillende aardappelrassen? Energiebesparing: u kunt zelf ervaren wat het is om energie op te wekken voor een spaar- of gloeilamp. Schoonmaakmiddelen, haarverzorging en het gebruik van water. Een transparante leiding die door het huis loopt, laat zien hoe schoon het water bij u in huis is. Eco-kleding, wat zijn daar de voordelen van? Klussen. Welke materialen kunt u het beste kiezen, als u rekening wilt houden met het milieu. De tuin. Het gebruik van materialen en bestrijdingsmiddelen.

Trek mee met de vogels naar het Pieter Vermeulen Museum!

Eén dag per jaar kan iedereen kennis maken met wetenschap en techniek in het Pieter Vermeulen Museum te IJmuiden. Op de Nationale Wetenschapsdag, zondag 6 oktober a.s., staan alle activiteiten in het teken van 'beweging' en speciaal die van trekvogels. De vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland geeft om 13:00 uur een dialezing over de jaarlijks terugkerende trek van duizenden vogels langs onze kust. Vervolgens is er om 14:30 uur en om 16:00 uur gelegenheid om de overvliegende vogels te bekijken onder leiding van een gids op het Kennemerstrand. Het museum stelt ter gelegenheid van de wetenschapsdag alle trekvogels uit haar collectie ten toon. Verder kan men een film zien over vogeltrek.

Speciaal ontwikkeld voor de wetenschapsdag is het Pretlab voor kinderen van 6 t/m 14 jaar. Met behulp van allerlei gereedschap en laboratoriummaterialen kunnen kinderen hun eigen technische bouw pakketjes in elkaar zetten. De bouw pakketjes, superslijm, de praxinoscoop, het looplicht en de klankentapper, zijn voor zowel jongens als meisjes erg leuk om te maken. Ze zijn er gemiddeld een half uur tot drie kwartier mee bezig. In het museum zijn alle benodigde materialen aanwezig, evenals begeleiding.

Openingstijden: Maandag t/m vrijdag 9.30 - 17.00 uur.
Eerste zondag van de maand 11.00 - 17.00 uur.



Activiteitenprogramma Zomer/Najaar 1996

Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie, afdeling Haarlem en omstreken
Secretariaat: Mw. J. de Vries, Tel. 023 5331557

Zomerzwerftocht Amsterdamse Waterleidingduinen.

Zondag 25 augustus.

Dagvullende ontdekkingsstocht door het zuidelijk deel van de AWD. Er worden ook enkele natuurontwikkelingsprojecten bezocht. Vertrek: 9.00 uur, ingang de Zilk, Zilkerduinweg, De Zilk. De tocht duurt ± tot 16.00 uur. Lunchpakket meenemen. Toegangskaat verplicht. Informatie: Jan-Willem van Velzen, 023 5291207.

Dialezing "Natuur in de stad".

Dinsdag 3 september.

Aanvang: 20.00 uur, NMC Ter Kleef, Kleverlaan 9, Haarlem.

Duur: 2 uur. Informatie Dik Vonk, 023 5254140.

Excursie "Natuur in de stad", Vlinderwal, Roomolenpolder.

Zondag 8 september.

Vertrek: 13.00 uur, Kruising Europaweg/Nederlandlaan, Haarlem.

Duur: 1,5 uur. Informatie Dik Vonk, 023 5254140.

Week van het Landschap, Landgoederen Leyduin/Oud Woestduin/Vinkenduin.

Zaterdag 21 t/m zondag 29 september.

I.s.m. Stichting Het Noordhollands Landschap. Dagelijks een aanbod van natuuractiviteiten.

Openingstijden: in de wekeinden van 10.00 tot 17.00 uur
door de week van 13.00 tot 16.00 uur

Excursies:

over de drie landgoederen. In de wekeinden start er een excursie op elk heel uur van 10.00 tot 16.00 uur. Door de week uitsluitend om 14.00 uur.

Thema-excursies:

- Vogelexcursie: zondag 22 september en zondag 29 september om 7.00 uur.
- "Diersporen voor kinderen": zondag 22 september om 11.00 uur.
Alleen voor kinderen van 4 t/m 9 jaar. Ouders kunnen niet mee.
- Paddestoelenexcursie: zaterdag 28 september om 15.00 uur.

Lezingen:

- "Landgoederen", zondag 29 september om 11.00 uur door Mieke Wilmsink.
- Dialezing over paddestoelen, zondag 29 september om 14.00 uur,
door Leo van de Brugge.

Naast deze activiteiten zijn er twee bestaande wandelroutes over de landgoederen en is er bovendien door Anneke Hauët een fietsroute van ca. 16 km uitgezet. Voor beide zijn ter plekke routebeschrijvingen verkrijgbaar. Alle activiteiten vinden plaats vanuit het Infocentrum "De Kakelye" bij het parkeerterrein van Leyduin, Manpadslaan, Vogelenzang. Informatie: Stichting Het Noordhollands Landschap 0251 659696.

Excursie Vogeltrek, Bloemendaal aan Zee.

Zondag 6 oktober.

I.s.m. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, Kop van de zee, Bloemendaal aan Zee.

Duur: ± 2,5 uur. kijker meenemen. Informatie Eric van Bakel, 023 5393507.

Bij deelname aan onze activiteiten zijn de volgende bepalingen van toepassing, tenzij nadrukkelijk anders vermeld:

- Deelname is gratis, voor eventuele toegangskarten dient men zelf te zorgen.
- Vooraf aanmelden is niet nodig, tenzij anders staat aangegeven.
- De activiteiten gaan altijd door.
- Het meenemen van honden is niet toegestaan.

Om parkeeroverlast op de terreinen te voorkomen, wordt men verzocht om gebruik te maken van de fiets of het openbaar vervoer.

Voor informatie over het openbaar vervoer kunt u bellen: 06 9292. Kosten f 0,50 per minuut.

Rondleidingen

Thijssse's Hof

Georganiseerd door medewerkers van de Hof en gidsen van het IVN. Iedere eerste zondag in de maanden april t/m oktober. In de wintermaanden is Thijssse's Hof gesloten.

Vertrek: 14.00 uur, ingang Mollaan (achter Pannekoeken-huisje), Bloemendaal.

Paddestoelendag, Landgoed Elswout

Zondag 13 oktober.

Jaarlijks evenement over de wereld van schimmels en paddestoelen.

Te bezoeken van 10.30 tot 16.00 uur.

- Dialezingen van 30 minuten; aanvang ieder heel uur van 11.00 uur tot 15.00 uur.
- Paddestoelenexcursies van 1,5 uur, direct na afloop van de dialezingen.
- Tentoonstelling en videopresentatie over paddestoelen.
- De Groene Winkel van het IVN is de hele dag aanwezig.

Voor deelname aan de excursies kunnen gratis kaartjes worden gereserveerd aan de informatiestand. Entree Elswout via het poortgebouw aan de Elswoutlaan, Overveen. Toegangskaart verplicht.

Informatie: Erna Schreuder, 023 5314647.

Weidevogelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 20 oktober.

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, infopaneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem.

Duur: ± 2,5 uur. Kijker meenemen. Informatie: Fred Hagens, 023 5312427.

Paddestoelenexcursie, Wandelbos Groenendaal

Zondag 20 oktober.

I.s.m. Gemeente Heemstede. Vertrek: 10.30 uur, bezoekerscentrum Ecodroom

(bij kinderboerderij Groenendaal), Heemstede. Duur: ± 2 uur.

Informatie: Parkwachters Gemeente Heemstede, 023 5234778.

Kinderexcursie "Najaar in de duinen", Kennemerduinen

Zondag 3 november.

Voor kinderen van 4 t/m 10 jaar. Ouders gaan niet mee. Vertrek: 11.00 uur,

Bezoekerscentrum Koevlak, Zeeweg, Overveen. Duur: 1,5 uur.

Toegangskaart verplicht. Meenemen: pen, papier en (pot)loep.

Informatie: Annemarie Vesters, 023 5274773.

Excursie "Bomen in de stad", Haarlem Centrum

Zaterdag 9 november.

I.s.m. Stadsbibliotheek Haarlem.

Vertrek 10.15 uur, Stadsbibliotheek, Doelenplein, Haarlem.

Duur: 1,5 uur. Deelname uitsluitend na aanmelden.

Informatie/aanmelden aan de receptie van de stadsbibliotheek, 023 5157600.

Paddestoelenexcursie, Haarlemmerhout

Zondag 17 november.

Vertrek: 11.00 uur, Restaurant Deefzicht, Fonteinlaan, Haarlem.

Duur: 2 uur. Informatie: Leo van de Brugge, 023 5261584.

Strandexcursie Zandvoort

Zondag 15 december.

Vertrek: 12.00 uur, voormalig strandpaviljoen Zuid, Boulevard Paulus Loot, Zandvoort.

Duur: 2 uur. Informatie: Erna Schreuder, 023 5314647.

Groencursus

NME centrum Ter Kleef.

Woensdagavond: 25 september, 9 oktober, 23 oktober en 6 november.

Aansluitend op de cursusavonden worden de excursies gehouden resp. in Landgoed Leyduin/Woestduin, Elswout, Middenduin en de Amsterdamse waterleidingduinen.

Informatie: Anneke Wegman, 023 5352224